

predpisov tiste nedostatke ali nevšečnosti, ki jih bo mogel zakonodajec o priliki obnarodovanja bodočega zakona o prekrških na en mah z novelico odpraviti ali popraviti. Takrat pa bo treba temeljito razčistiti tudi sporna vprašanja glede veljave »dopuna i izmena« in pa glede »predmeta zakona«, o katerih je bilo uvodoma govora.

Sreska kot kazenska sodišča po novem zakoniku o sodnem kazenskem postopanju.¹

Dr. Pajnič Edvard.

Čisto naravno je, da bo dosedanja praksa imela največji vpliv za tolmačenje določb zakonika o sodnem kazenskem postopku, veljavnega po novem letu 1930. Starega se ni lahko otresti in res je nevarnost, da se bo novi kazenski postopek prikazoval v doslej še različnih pravnih področjih naše države v oblikah, ki se bodo bistveno med seboj razlikovale. Znebiti pa se moramo pri delu v kazenskih stvareh po novem letu vsega, kar tudi le oblično nasprotuje novemu zakonu o kazenskem postopku. Tem večja pažnja je na mestu pri nas, kjer prevladuje nazor, da pomeni novi zakon zgolj nekoliko izboljšano izdajo do 31. decembra 1929 uporabljenega kazenskopostopnega reda, kar pa ni povse resnično.

Po zakonu, s katerim se uveljavljajo in uvajajo kazenski zakonik, zakonik o sodnem kazenskem postopanju in zakon o izvrševanju kazni na prostosti,² prestane od 1. januarja 1930 naš dosedanja kazenskopravdni red, in sicer z vsemi izpremembami ter dopolnitvami, prav tako pa tudi vsi drugi zakoni, ki vsebujejo pravila o postopanju pred rednimi kazenskimi sodišči, kolikor ti zakoni nasprotujejo po novem zakoniku o sodnem kazenskem postopanju. Gornji »uvodni« zakon (čl. 10) navaja zakon o tisku s poznejšimi dopolnitvami,³ nadalje zakon o državnem sodišču za zaščito

¹ Zakon od 16. februarja 1929, Sl. Nov. od 23. februarja 1929 št. 45/XX, Ur. l. št. 432/29. Ta spis se poslužuje pri navajanju določb novih kazenskopravnih zakonov kratic »k. p.« (kazenski postopnik) in »k. z.« (kazenski zakonik), dočim pomenita kratici »st. k. pr. r.« in »st. k. z.« dosedanja zakona gori navedene vsebine.

² 16. febr. 1929 Sl. N. 26. febr. 1929 št. 47/XXI, Ur. l. št. 311/29.

³ 6. avg. 1925 Sl. N. 8. avg. 1925 št. 179/XXXIX, Ur. l. št. 272/25 ter 6. jan. 1929 Sl. N. 6. jan. 1929 št. 6, Ur. l. št. 12/29.

države kot ona dva zakona, katerih procesualne določbe ostanejo povse ali vsaj deloma v veljavi. Bo pa upoštevati v kazenskem postopku še več drugih zakonov, in sicer ne le novi kazenski zakonik, (ki vsebuje na mnogih mestih določbe, posegajoče v procesualno kazensko pravo), temveč še precej drugih zakonov. Najvažnejši teh zakonov so: zakon o sodnikih rednih sodišč;⁴ zakon o ureditvi rečnih sodišč za kraljevino Jugoslavijo,⁵ doslej veljaven le v določbah §§ 104 in 105; zakon o državnem tožilstvu;⁶ zakon o advokatih;⁷ zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi s poznejšim zakonom o izpremembi ter dopolnitvi tega zakona;⁸ zakon o pobijanju zlorab v službeni dolžnosti s poznejšo izpremembo.⁹ Več določb, ki jih vsebuje stari kazenski pravdni red o poslovanju po pravnomočnosti sodb, najdemo sedaj v zakonu o izvrševanju kazni na prostosti.¹⁰

Oživotvorjenje novega kazenskega postopnika uspešno pospešujeta uredbi o poslovnem redu za kazenska sodišča in posebej za državna tožilstva z dne 21. novembra 1929.¹¹ Na razne uredbe druge vrste se mestoma kazenski postopnik sam sklicuje, a teh uredb doslej še ni. Važne so posebno uredbe (zakoni) o odmeri izvedenin in pristojbin sodnih zdravnikov; dosedanje so tako zastarele, da so naravnost škodljive pravosodstvu v kazenskih stvareh.

Seveda v novem zakoniku o sodnem kazenskem postopku ni več določb o posebnem postopku v tiskovnih stvareh, manjka celo devetnajsto poglavje starega kazensko-postopnega reda o porotnih sodiščih, o prekem sodu, o mandatnem postopku pri prestopkih itd. Zato pa imamo v novem zakoniku predpise o postopku zoper mlajše mladoletnike, o povračilu škode neopravičeno obsojenim in o povračilu pravic izgubljenih s kazensko sodbo.¹² Izrečno ni razveljavljen zakon o odškodnini za prestani pripor in preiskovalni zapor,¹³ to-

⁴ 8. jan. 1929 Sl. N. 11. jan. 1929 št. 9/IV, Ur. l. št. 16/29,

⁵ 18. jan. 1929 Sl. N. 25. jan. 1929 št. 20/X, Ur. l. št. 49/29,

⁶ 28. marca 1929 Sl. N. 28. marca 1929 št. 73/XXIX, Ur. l. št. 138/29.

⁷ 17. marca 1929 Sl. N. 19. marca 1929 št. 65/XXVIII, Ur. l. št. 131/29.

⁸ 6. jan. 1929 Sl. N. 11. jan. 1929 št. 9/IV, Ur. l. št. 11/29 ter 1. marca 1929 Sl. N. 6. marca 1929 št. 54/XXIII, Ur. l. št. 104/29.

⁹ 30. marca 1929 Sl. N. 3. aprila 1929 št. 78/XXXII, Ur. l. št. 40/29 ter 10. avg. 1929 Sl. N. 15. avg. 1929 št. 189/LXXXVI, Ur. l. št. 357/29,

¹⁰ 16. febr. 1929 Sl. N. 26. febr. 1929 št. 47/XXI, Ur. l. št. 450/29.

¹¹ 21. nov. 1929 Sl. N. 5. dec. 1929 št. 286/CXVI in št. 287/CXVI, Ur. l. št. 577 in 578.

¹² Zakona od 21. marca 1918 d-ž. zak. št. 108 in 109.

¹³ od 18. avg. 1918 drž. zak. št. 318.

da tu sem spadajoča vprašanja niso urejena v novem zakonu o. s. kaz. postopku, zato je v očigled drugim, pravkar omejenim podobnim določbam pač izključeno, da bi zadevni zakon le pri nas ostal še v veljavi po 1. januarju 1930. Določba čl. 9, zadnji stavek (omenjena po vsebini že zgoraj) zakona, s katerim se uveljavlja in uvaja novi kazenski postopnik, pa ne zabranjuje, da ne bi še nadalje ostali v moči in uporabi predpisi o občinskih posredovalnih uradih, o čemer govorimo še pozneje.¹⁴

Omeniti je pa vendar, da bo izjemoma¹⁵ obdržal po 1. januarju 1930 vendarle stari kazenski postopni red omejeno veljavo, in sicer za postopek po sodbi prve stopnje, izrečeni pred navedenim rokom. Če pa bo prvo sodbo višje sodišče razveljavilo in odkazalo stvar v novo razpravo, se pa izvede nova razprava po predpisih novega zakonika o sod. kaz. postopku. Prav tako je pri zahtevku za obnovo, odnosno za pregon zbog novo razkritega ali prej storjenega kaznivega dejanja (§§ 266, 284, 286 k. p.) po 1. januarju 1930 uporabljati novi zakon le, če ni dosedanji za obdolženca ugodnejši. Obnovljeno postopanje se pa izvede po predpisih novega postopnika. Pravkar navedena določba za naše razmere ne bo postala posebno pomembna glede na vsebino predpisov o obnovi kazenskega postopanja ter §§ 263, 265 st. k. pr.

Sodstvo (sodno oblast) izvršujejo v § 8, odst. I. k. pr. navedena sodišča.

Sreska sodišča so edinoosebna sodišča prve stopnje, kjer vrši sodstvo v poedinah kaz. stvarih za vse svoje območje¹⁶ le po en sodnik, bodisi da je poizvedovalni sodnik (§ 95 k. p.), zaprošeni sodnik (n. pr. § 99 k. p., §§ 50 nasl. uredbe o posl. r. za kaz. sod.), sodnik za mlajše maloletnike, sodnik poedinec v ožjem pomenu besede (postopanje na prvi stopnji o prestopkih starejših maloletnikov in polnoletnih oseb po § 9 toč. 2 k. p.) ter odrejeni (»posebniki«) sodnik.¹⁷ Starešina okrajnega sodišča izvršuje v določnih primerih še posebne naloge. O eni govorimo takoj nižje, druga je ona, ki jo starešini okrajnega sodišča dodeljuje zakon o izvrševanju kazni na prostosti.¹⁸ Tudi pri postopanju glede

¹⁴ 27. febr. 1907 drž. zak. št. 41 in 27. sept. 1911 dež. zak. za Kranjsko št. 45.

¹⁵ Prim. čl. 11. zak. od 16. febr. 1929 Sl. N. 26. febr. 1929 št. 47/XXI, Ur. l. 311/29.

¹⁶ Zak. o ur. red. sodišč — opazka 5 : §§ 4 in 5.

¹⁷ Prim. §§ 216 odst. II., 399 odst. III. in druge k. p.

¹⁸ §§ 11, 14, 15 zak. 16. febr. 1929 Sl. N. 26. febr. 1929 št. 47/XXI, Ur. l. št. 450/29.

mlajših maloletnikov je poverjena starešini odločitev o tem, naj se li opusti izločitev postopanja zoper mlajše maloletnike, naznanjene ali tožene skupno z drugimi storilci (§ 438 k. p.). Posebne naloge vrši starešina po uredbi o poslovnem redu za kaz. sodišča.¹⁹ Važen je zlasti nadzor nad vsem delovanjem v kazenskih stvareh, posebno glede hitrosti postopanja. Nadzorstvene pritožbe ne pozna novi kazenski postopnik (§ 12, toč. 4 k. p.), pa je po § 56 uredbe o posl. r. za kaz. sodišča mogoča tudi administrativna pritožba na predsedništvo apel. sodišča.

Izključitev in izločitev (odklonitev) sreskih sodnikov.

Glede vseh vrst pravkar naštetih poslov je sodnik sreskega sodišča izključen od vsakega sodnega poslovanja iz razlogov, navedenih v določbi paragrafa 28. kazenskega postopka. Ti razlogi so malodane prav isti (točka 3. krstni boter, toč. 6. policijski uradnik, ki je svojčas poizvedoval), kakor v §§ 67, 68 st. k. pr. naštetih. Ne velja za sodnika sreskega sodišča določba (§ 29 k. p.), da ne bi smel soditi vprav tisti sodnik sreskega sodišča, ki je vršil v isti stvari poizvedovalna ali preiskovalna dejanja v postopanju pred ustno razpravo pred sreskim sodiščem (§ 385., odst. III. k. p.), ali oni, ki je bil izrekel prejšnjo sodbo, ki pa je bila v določenih primerih v prizivnem postopanju razveljavljena (§ 399., odst. II. k. p.) Po § 38 k. p. veljajo sicer, kar se tiče izključitve zapisnikarja, iste določbe kakor glede sodnika, a pravkar opisanih izjem od izključitve sreskega sodnika pri njegovem zapisnikarju zakon ne jemlje v misel. Veljajo pa te izjeme vsekako tudi glede zapisnikarja. Sreski sodnik, ki zve, da je izključen, naznani to okolnost svojemu starešini, ki odredi nadomeščanje. Če je starešina kot sodnik izključen, odredi nadomeščanje pristojno okrožno sodišče.²⁰ Prav tako je postopati (§ 37. k. p.), če se smatra sreski sodnik sam za prizadetega ali če nastane dvom o vzroku, ki naj ga izključuje v konkretnem primeru.

Izločitev sreskega sodnika smejo zahtevati (odkloniti ga) stranke (§ 6., odst. I. k. p.) iz razlogov, radi katerih je sreski sodnik izključen (§ 23. k. p.), ter radi dvoma (izkazanega po dejstvih) o njegovi nepristranosti (§ 31. k. p.) Zahtevek se predloži (da na zapisnik) sreskemu sodišču, čigar član je dotični odklonjeni sodnik. Iz razlogov mora izhajati verjetnost osnove, na katero se zahtevek na izločitev opira. Le če se zahteva radi suma nepristranosti izločitev sreskega sod-

¹⁹ Prim. §§ 9, 13, 48, 64, 65, 67, 88, 132, 139 in dr. te uredbe.

²⁰ Predsednik okrožnega sodišča: glej § 28 st. z. o sod. org. in § 11 zak. o ured. r. s.

nika, se mora staviti zadevni zahtevek pred početkom razprave na prvi stopnji. Določba § 32., odst. II. k. p. za sresko sodišče ne velja.²¹

Zahtevek na izločitev sme kot nedopusten zavrniti odklonjeni sreski sodnik sam, če je tak zahtevek podan prepozno, če sploh ni navedena osnova za odklonitev ali da z ničimer ni podprta (obrazložena) ter če je odklonitev podana v očitvidno zavlačevalni nameri. Sicer pa odloči po dani izjavi odklonjenega sodnika meritorno o takem zahtevku sresko sodišče samo, in sicer po starešini.²² Če je odklonjeni sodnik sreskega sodišča sam starešina, pa reši zahtevek okrožno sodišče. V rešitvi, s katero se ugotovi zahtevku na izločitev, se določi tisti sreski sodnik (drugo sresko sodišče), ki mu je poverjena stvar v nadaljnje postopanje. Zadnji odstavek § 34. k. p.²³ je pač tako umeti, da je smatrati kot ugodeno odklonitvi, če izjavi o tem zaslišani odklonjeni sodnik, da je zahtevek utemeljen. Odrediti mora pa na to ali starešina ali pa okrožno sodišče primerno nadomeščenje.

Zoper rešitev, s katero je izločitev odobrena, ni pritožbe, zoper rešitev, po kateri ni izločitev dopustna (rešitev odklonjenega sreskega sodnika samega) ali zoper rešitev, ki zavrača zahtevek kot neumeljen, se sme vložiti pritožba v treh dneh. Pritožbo reši okrožno sodišče, če je pa samo izdalo rešitev, da zahtevek na izločitev sreskega sodnika (starešine) ni utemeljen, pa po našem naziranju pritožba zoper to rešitev ni dopustna, ker okrožno sodišče ni tu poslovalo kot sodišče prve stopnje (§ 328., odst. I. k. p.). Kakor hitro je bil zavrnjen zahtevek na izločitev sreskega sodnika kot sodnika (bodoče) ustne razprave bodisi kot nedopusten, bodisi kot neutemeljen, se sme ta rešitev pobijati šele v prizivu zoper sodbo, o čemer odločuje dokončno seveda pristojno okrožno sodišče.²⁴

O izključitvi ali izločitvi (odklonitvi) zapisnikarja odločuje sreski sodnik, pri katerem posluje zapisnikar. Zoper to rešitev ni pritožbe.

²¹ § 32 odst. II. k. p.: »Če se zahteva izločitev vsega sodišča, se mora predložiti zahtevek najkasneje tri dni po prejemu pozivu na razpravo na prvi stopnji«; prim. še § 383 odst. II. k. p.

²² § 34 k. p.: »... odloči isto sodišče, čigar član je ta sodnik. Pri odločanju ta sodnik ne sme sodelovati.«

²³ »... Pred rešitvijo se zasliši sodnik, čigar izločitev se zahteva. Če ta izjavi, da je zahtevek za izločitev osnovan, ni treba nobene rešitve.«

²⁴ Pritožilca ali njegovega zastopnika more višje sodišče kaznovati v denarju, če je zahtevek podan ali iz objesti ali pa v nameri, da bi se postopanje zavleklo. § 36 k. p. Glej tudi § 393 toč. 1. k. p.

Pripomniti je, da sodišča doslej niso podobnih predpisov starega kazenskopostopnega reda o izključitvi in odklonitvi nič kaj rada uporabljala, težkočam je odpomoči tudi z delegacijo²⁵ drugega sreskega sodišča. Često so za tako odločbo res podani glede na krajevne razmere važni razlogi, umestnosti, varuje se z njo zlasti na zunaj ugled sodnikov (vsaj nekoliko bolj kakor z gornjo rešitvijo).

Naš zakonik o sodnem kaz. postopku pozna tudi izključitev in izločitev (odklonitev) i z v e d e n c e v, katere izbira pri svojih poslih v kazenskih stvareh sreski sodnik (§ 185 k. p.). O izboru se obvestijo stranke ali njih zastopniki, če zoper to ni posebnih razlogov. Pred početkom zaslišanja izvedenca morejo stranke zahtevati njegovo izločitev na istih osnovah, na katerih je moč zahtevati izločitev sodnika, a po početku oddaje izvida in mnenja (»veštačenja«), se sme na istih osnovah, ki veljajo glede sodnika, zahtevati izključitev izvedenca ali opozoriti nanjo. Zoper rešitev sreskega sodišča, s katero v teh primerih zavrača izločitev, je dopustna vselej pritožba na okrožno sodišče.²⁶ Seveda, če je z rešitvijo zavržen zahtevek na izločitev izvedenca, ki naj bo zaslišan na ustni razpravi pred sreskim sodiščem, se sme pobijati ta rešitev le s prizivom zoper sodbo (§§ 336., toč. 5, prim. tudi §§ 36 in 329 k. p.), prav tako kakor se morejo uveljavljati tudi razlogi (§ 185., odst. I. k. p.), po katerih je oddaja izvida in mnenja (»veštačenja«) brez veljave..

O zapisnikarju, zapisnikih in sodnih odločbah veljajo tudi za postopanje pred sreskimi sodišči predpisi §§ 70 do 75 odstavek I. k. p., deloma že znani po njihličnosti z določbami našega starega kazensko-pravdnega reda. Tudi nova uredba o poslovnem redu za kazenska sodišča ne bo imela bistveno izpreminjajočega učinka na poslovanje v navedenih ozirih. Opozoriti je treba le na nekatera za nas kolikor toliko nova pravila. Sodnik naj glasno narekuje zapisnik, da slišijo to prisotne osebe, stranka ali zadevni zaslišanec. Ta odobri zapisnik po sedanjih predpisih. Če zaslišana oseba ni zmožna, da se lastnoročno podpiše, pristavi njen podpis zapisnikar, zaslišana oseba pristavi barvani prstni znak.²⁷ Tudi sedaj še velja izjema, prav omejitev glede sestave zapisnikov po § 380., toč. 9 k. p. po kateri se mora o poizvedbah glede prestopkov, prepuščenih v presojo sreskemu sodišču, le tedaj sestaviti

²⁵ Sedaj § 23 k. p.

²⁶ Prim. § 36 k. p. Tu veljajo glede pritožbe in roka — 8 dni — predpisi §§ 328, 330 k. p.

²⁷ Potreben je odtisk palca (§ 71 k. p.).

zapisnik po predpisih §§ 70 nasl. k. p., če bo treba poizvedbe uporabiti za dokaz na ustni razpravi, dočim sicer zadošča, da zapisnikar ali sodnik sam na kratko zapiše glavno vsebino onega, kar so izpovedale zaslišane osebe. Ustno razpravo vrši pa ob zapisnikarjevem sodelovanju starešina ali drug sreski sodnik.²⁸ Ob ustni razpravi se sestavi zapisnik takoj po pravilih §§ 242 do 245 in 388 z. odst. k. p. Njegova vsebina je nekaj širja nego je to urejeno po starem kaz. pravdnem redu. Če prisostvuje razpravi tolmač, podpiše zapisnik tudi ta. Sprejeti je v zapisnik izrek sodbe (dispozitivni del, ki ga priobči sodnik s tem, da ga prečita) z bistvenimi razlogi (sklicevanje na pisni izdatek sodbe bo pač zadoščalo) in s podukom o pravnih lekih.²⁹ Urejeno je tudi, kako je postopati, če predlagajo stranke popravke ali dopolnitve v zapisniku o razpravi. Odloči o tem sodnik sam, ki sme seveda tudi uradoma popraviti pogoške. Če sreski sodnik spozna o priliki vložitve priziva zoper sodbo, da se je res zgodila grajana kršitev obličnega prava, označi to v dodatku zapisnika. Če stranke v prizivu grajajo pomanjklivosti zapisnika o okoliščinah, odločilnih za rešitev stvari, sme okrožno kot prizivno sodišče dopustiti nasprotni dokaz o grajanem delu zapisnika.

Pregledovanje spisov in njih prepisovanje (§ 85 k. p.) je tako urejeno, kakor je bilo pred veljavo novega zakonika o sod. kaz. postopku. Državni tožilec sme vedno zahtevati, da mu je poslati spise kazenske vsebine (ne le spise o kazenskih poizvedbah glede prestopkov in zločinov, za katere je pristojno okrožno sodišče). Vsak drug tožilec pa sme vsakrat pregledovati spise, ki se njega tičejo (§ 102 k. p.).

Glede zapisnikov, spisov, njih pregledovanja, o vpošiljavi spisov drugim sodiščem ali povodom rešitve pravnih lekov, vpisnikov, raznih zaznamov vsebuje podrobne predpise uredba o poslovnem redu za kazenska sodišča.³⁰

Odločbe sreskih sodišč so (§ 74 k. p.) sodbe, rešitve, naredbe. Pred odločbami, izrečenimi izven ustne razprave mora redoma podati ustno ali pisno izjavo državni tožilec (njegov zastopnik). Pred odločbo, izrečeno na razpravi, mora se dati strankam prilika, da se o tem izjavijo. Potrebna je pismena obrazložba vseh odločb, zoper katere

²⁸ Prim. §§ 385 odst. I. in 393 toč. I. k. p.

²⁹ §§ 242 zad. st. in 288 k. p.

³⁰ Prim. §§ 10, 20—25, 30, 31, 51, 52, 177 nasl. itd. uredbe o poslovnem redu za kazenska sodišča.

je možno uporabljati kakšno pravno sredstvo ali s katerimi se predlog ali zahtevek zavrača.

Glede priobčitve in vročitve odločb (vabil) ostane bistveno vse pri starem. Za postopanje, po katerem se izvrše vročbe, veljajo subsidiarno zadevni predpisi zakona o civilnem sodnem postopku. Opozoriti je tu še na obvestila o pričetem in končanem postopku, ki jih je po posebnih predpisih zakona in uredbe o posl. redu za kaz. sodišča dolžan storiti tudi sreski sodnik³¹.

Sreski sodnik izda sodbo na zahtevanje v overovljenem prepisu obdolžencu, državnemu tožilcu (vršilcu dolžnosti državnega tožilca) in tudi zasebnemu tožilcu ter oškodovancu. Pri celoma ali deloma oprostilnih sodbah glede oficialnih prestopkov, odnosno pri sodbah, s katerimi se zavrača zahtevek državnega tožilca, se vroči prepis sodbe državnemu tožilcu brez posebnega zahtevka, ako ni bilo na razpravi ne njega, ne vršilca dolžnosti državnega tožilca (§ 388 k. p.). Overovljeni prepis sodbe se vroči obdolžencu, ki ni bil navzoč pri razpravi in objavi te sodbe, tedaj pa z navodilom o pravnih sredstvih. Na priziv sam — njegovo prijavo — se vroči prepis sodbe le, če je oseba, ki je priglasila priziv, že pred priglasitvijo ali ob priglasitvi sama to zahtevala (§ 394 z. odst. k. p.). Pripomniti je, da je stvar nekoliko drugačna, če gre priziv zoper sodbe senata okrožnega sodišča. Na pravočasno priglasitev priziva je vsikdar pritožilcu, ki priziva ni že zaeno obrazložil ali se je vročitvi prepisa sodbe odpovedal, vročiti prepis sodbe (§ 333 odst. I. k. p.).

Sreski sodnik kot poizvedovalni sodnik.

Predvsem je opozoriti, da je tudi tukaj nekako govoriti o podsodnosti za vršitev poizvedb. Ta podsodnost je tista, ki jo ima v mislih zadnji odstavek § 8 k. p.³² in ki jo omenja tudi § 99 k.p. V slednji določbi je rečeno, da mora sresko sodišče na zaprosbo preiskovalnega sodnika³³ izvršiti po edina preiskovalna dejanja in če se na to pojavi potreba, še druga v zaprosbi ne omenjena dejanja. Vse to pa le tedaj, če je za izvršitev pristojno, namreč če teh poizvedovalnih (preiskovalnih) dejanj ni potrebno započeti v drugem srežu³⁴.

Sreski sodnik podvzame³⁵ poizvedbe v lastnem delokrogu, ne kot zaproseni sodnik o njemu došlih ovadbah radi

³¹ Prim. §§ 121 do 124 uredbe o poslov. r. za kaz. sodišča.

³² §§ 4, 5 zakona o ureditvi rednih sodišč.

³³ §§ 50 do 53 uredbe o posl. r. za kaz. sodišča.

³⁴ §§ 99 odst. I., 117, 167 k. p.

³⁵ § 92 k. p. Slovenski tekst pravi «održedi» («poduzme»).

dejanj, ki jih preganja državni tožilec pri okrožnem sodišču, pristojnem za presojo teh dejanj. Zasebni tožilec in zasebni udeleženec kot tožilec se morata obrniti z zahtevkom na izvršitev potrebnih poizvedb radi kaznivih dejanj, glede katerih je stvarno pristojno okrožno sodišče, na to sodišče (preiskovalnega sodnika) neposredno³⁶.

Ovadbе o gornjih kaznivih dejanjih dobi sresko sodišče od državnega tožilca s predlogom na podvzem poizvedb³⁷. Pri neposrednem prejemu ali sprejemu (na zapisnik) take ovadbе (»naznanila«, »prijave«: § 89 odst. II. k. p.) prijavi pa sresko sodišče le po določenem obrazcu državnemu tožilcu kaznivo dejanje in začne takoj s poizvedbami (pa z omejitvami po § 95 k. p.). Spise vpošlje sresko sodišče čimprej državnemu tožilcu, a v primerih, če je kdo priprt, najdlje v roku osmih dni od dneva pripora. Opozoriti je še posebno na prijave o kaznivih dejanjih, na katere je polagati posebno važnost, in glede katerih uredba o poslovnem redu za državna tožilstva³⁸ ukazuje prav posebno interno poslovanje. Na take prijave naj sresko sodišče posebej opozori državnega tožilca ter ga po potrebi obvesti brzojavno. Poizvedovalne spise prejme sresko sodišče nazaj razen primera ko se mu vrnejo v svrhu ustavitve po § 455 odst. III. k. p. le tedaj, ako jih pošlje državni tožilec s pripombo, da ni osnove za pregon ali pa, če državni tožilec stavi (§ 375 št. 1 k. p.) tožni zahtevek radi kaznivega dejanja, za kojega presojo je pristojno to sresko sodišče³⁹ in končno še tedaj, če predlaga državni tožilec popolnitev poizvedb. V prvem primeru mora sresko sodišče po § 96 k. p. ustaviti poizvedovanje (z izrečno ustavitveno naredbo) ter priprtega osumljenca izpustiti. Oškodovanca pa državni tožilec v osmih dneh obvesti o zavrnitvi naznanila (ovadbе.⁴⁰) Pravice oškodovanca, ki se je bil pridružil kazenskemu postopanju

³⁶ §§ 92 k. p. z. odst.

³⁷ Vršilec državnega tožilca mora njemu došle ovadbе o dejanjih, za katera je pristojno okrožno sodišče, takoj odstopiti sreskemu sodišču (§ 74 uredbe o posl. redu za drž. tožilstvo).

³⁸ Prim. §§ 26—29 uredbe o posl. r. za državno tožilstvo.

³⁹ Če gre za prestopke, ki se smejo preganjati le na oškodovančev predlog, utegne državni tožilec tudi opozoriti, da zaradi manjkajočega predloga ne more staviti obtožnega zahtevka, odnosno ga stavi — kar smatramo kot dopustno — le pogojno (prim. § 2, 375 odst. III. in §§ 379 odst. I., 359 toč. 1. in 85 k. z.).

⁴⁰ Glej §§ 44 odst. II. in 96 k. p. Podobno mora postopati po § 73 uredbe o poslovnem redu za drž. tožilstvo tudi vršilec dolžnosti državnega tožilca.

(§ 295 k. p.) so omejene v določbah §§ 53 odst. I, III., 92 z. odst. k. p. Oškodovanec ali upravičenec, na katerega predlog se sme kazensko postopanje šele začeti, mora postaviti predlog v roku § 85 odst. II. k. z. sam pisмено ali na zapisnik, sprejme ta predlog lahko tudi oblastveni organ ali oblast, orožnik n. pr., ki ga sporoči v naznanilu kaznivega dejanja. Pa tudi o priliki zasliševanja kot svedok sme postaviti tak predlog za primer, da se ne bi po poizvedbah podalo kaznivo dejanje, za katerega pregon ni takega predloga treba⁴¹. Smatra mo kot dopustno po zakonu (§§ 2, 180, 359 št. 1, 379 k. p.), da sodišče obvesti o ev. potrebi tega predloga poškodovanca, ne da bi ga vabilo prav zato nalašč k sodišču.

Sreski sodnik izvrši posamezna poizvedovalna in preiskovalna dejanja vsake vrste — ne samo zasliševanja svedokov, kakor bi bilo navidezno povzeti določbi § 167 k. p. — tudi na zaprosilo preiskovalnega sodnika⁴². Delegacije sreskega sodišča za samostojno izvršitev cele preiskave pa ne poznajo novi predpisi o kaz. postopku.

Zlasti ob početku veljave novih kazensko pravnih zakonov bodo sreska sodišča primeroma česče nego pozneje normalno vpošiljala naznanila o kaznivih dejanjih s poizvedbami ali brez njih državnemu tožilcu, ko bo dejanja, storjena še pred 1. januarjem 1930 glede njih kaznivosti presojati po § 2 k. z., kar bo odločilno tudi za vprašanje stvarne pristojnosti⁴³. O tej točki govorimo še pozneje.

Če vrši predhodne poizvedbe policija (§ 93 k. p.), mora gledati na to, da se ohranijo sledovi kaznivega dejanja. Če bi se bilo bati, da se ti sledovi uničijo (izpremene, preden prispejo predlogi državnega tožilca), se mora policijsko oblastvo obrniti na pristojno sresko sodišče, da to izvrši potrebna sodna dejanja.

Glede svojih pravic in dolžnosti pri poizvedbah je sreski sodnik povsem izenačen s preiskovalnim sodnikom (§ 11 št. 1. k. p.). Sme izvrševati zlasti disciplinsko oblast po določbi § 107 k. p., zadevne naredbe mora takoj sporočiti okrožnemu sodišču, da o njih odloči (jih odobri, omili, razveljavi) in postanejo izvršne šele s to odločbo. Ni potreba dalje razpravljati podrobno o poslovanju sreskega sodnika,

⁴¹ §§ 105, 150, 295 k. p.

⁴² §§ 92 odst. III., 99 k. p.

⁴³ Primerjaj z določbami starega kaz. zakona, zlasti §§ 144—147. k. z. (lažne izpovedbe); §§ 127 (130) k. z. (odpor zoper poslujočo uradno osebo); §§ 162, 163 (motenje vere); § 166 k. z. (prestopnik pijanosti), §§ 178 nasl. k. z. (kazniva dejanja zoper življenje in telo); §§ 242, 247, 250 k. z. (dosed. javna sila) itd.

ko vrši iste posle kakor preiskovalni sodnik o priliki poizveab ali kot zaprošeni sodnik, kolikor gre za preiskovanje stanovanja in oseb⁴⁴, za zasliševanje osumljenčev ali obdolženčev⁴⁵, za zasliševanje prič⁴⁶, za sodni ogled in zasliševanje izvedencev⁴⁷, ker tu napram določbam do 1. januarja 1930 veljavnega kazensko-postopnega reda ni ugotoviti bistvenih izprememb. Če sreski sodnik kot poizvedovalni sodnik zoper priče ali izvedence (§§ 163, 164, 186 k. p., če namreč izostanejo brez opravičbe ali če se branijo izpovedati) odredi kakšno prisilno sredstvo, imajo prizadeti pravico pritožbe v osmih dneh in taka pritožba zadrži izvršitev naredbe⁴⁸. Glede morebitne in tu izjemne prisege priče veljajo določbe §§ 176 odst. II. in 177, 178 k. p., kjer je označena tudi oblika in vsebina prisege. Izvedenci se pa morajo po § 187 k. p., preden oddajo izvid, zaprisegati. Uredba o posl. r. za kaz. sodišča določa (§§ 37, 38 ur. o posl. r.) obliko priseg glede drugih veroizpovedi kakor za pripadnike pravoslavne in katoliške.

Pri sreskem kot poizvedovalnem sodišču nastali stroški kaz. postopanja so večinoma pričnine (§ 315 k. p.), pristojbine izvedencev, tolmačev (§ 316 k. p.), potni stroški sodnih oseb in državnega tožilca (§ 318 k. p.), vročina, poštna pristojbina i. t. d. Za potovanje izven sedeža sreskega sodišča je potrebna odobritev starešine (§ 48 uredbe o posl. r. za kaz. sod.). Omeniti je še stroške za vzdrževanje osebe v priporu (§ 319 k. z.)⁴⁹. Še važnejše kot doslej bo zaznamovanje vseh nastalih stroškov sproti v popis stroškov, ker je potrebno po možnosti že v sodbi te stroške številčno navesti⁵⁰. (Stroške v naprej založene od drž.). Pričina se mora zahtevati, na kar je pričo opozoriti v pozivu in pri zaslišanju, najdlje v 24 urah. Zoper rešitev poizvedovalnega sodnika v pogledu stroškov (posebno pričin in izvedenin) se more vsaka prizadetih oseb pritožiti v roku osmih dni (§§ 323, 330 k. p.) na okrožno sodišče, ki tu odločuje

⁴⁴ XI. poglavje: §§ 135 nasl. k. p.

⁴⁵ XII. pogl.: §§ 151 nasl. k. p. §§ 40—43 uredbe o posl. r. za kaz. sod.

⁴⁶ XIII. pogl.: §§ 161 nasl. k. p. §§ 34 nasl. uredbe o p. r. za kaz. sod.

⁴⁷ XIV. pogl. §§ 181—201 k. p.; §§ 48, 134 uredbe o posl. r. za kaz. sod.

⁴⁸ Prim. še §§ 328 odst. II., 330, 12 št. 1 k. p.: zoper odločbo okrožnega sodišča možna je še nadaljnja pritožba na apelacijsko sodišče.

⁴⁹ O raznih stroških kaz. postopanja vsebuje podrobne predpise poglavje VI. uredbe o posl. r. za kaz. sod.

⁵⁰ Glej § 138 uredbe o posl. r. za kaz. sod. o popisu stroškov in § 145 iste uredbe o poizvedovanju imovinskih prilik osumljenca zaradi poznejšega izterjanja.

dokončno. Odpravljene so vsakršne odobritve izvedenin po apelacijskem sodišču⁵¹.

Glede poziva in morebitnega privoda osumljenca (§§ 111, 112 k. p.) prav tako ni bistvenih izprememb, pač pa je nekoliko govoriti o poslovanju sreskega kot poizvedovalnega sodnika ob osumljenčevem priporu.⁵² Sreski sodnik, pristojen za poizvedbe, mora odrediti pripor glede onega, ki je sumljiv zločinca, za katero predpisuje zakon smrtno kazen ali kazen dosmrtna robije ali za katero je prepuščen sodišču po zakonu izbor med omenjenima kaznima in drugo kaznijo. Če pa gre za drugo kaznivo dejanje, glede katerega je pristojno okrožno sodišče, pa sme odrediti pripor, če so za to podani razlogi § 113 št. 1. do 4. k. p. (sličnim onim v § 175 st. k. pr. navedenim). Prva točka je v naslednjem § 114 k. p. še posebej obrazložena.⁵³ Glede osumljenca, ki ga je kdo drugi — oblastveni organ ali zasebnik — priprl in oddal sreskemu sodišču, pa sme odrediti — naredba z razlogi je priobčiti osumljencu takoj po zasliševanju — sreski sodnik, da mora ostati v priporu, če je tudi še po svojem zaslišanju sumen, da je storil kaznivo dejanje, ki ga je obdolžen in če je tu podan kakšen izmed razlogov po § 113 k. p. Tak osumljenec sme zahtevati, da ga je privedi preiskovalnemu sodniku najdlje v 48 urah. Če tega ne zahteva, ima zoper naredbo o priporu pravico pritožbe na pristojno okrožno sodišče v treh dneh. Če se pa priprti osumljenec v tem roku ne pritoži (ali če izjavi še prej, da se nikakor noče pritožiti) mora poslati sreski sodnik naredbo o priporu (vsekako s spisi) v (nadaljnih) 24 urah.

⁵¹ Prim. § 384 z. odst. st. k. p. r.

⁵² Po § 12 uredbe o posl. r. za kaz. sod. je odpravljen zmotno razumevanj predpis starega posl. r., da bi morala biti ukrenitev pripora odobrena s podpisom starešine; izvzet je le primer, če gre za odredbo sodnega pomočnika.

⁵³ § 144 k. p.: »Primeri zalotitve pri dejanju so:

1. če kdo storilca ali soudeleženca zaloti pri samem izvrševanju kaznivega dejanja;
2. če je kdo kot samovidec takoj po storjenem kaznivem dejanju prijel storilca ali soudeleženca;
3. če se kdo takoj po storjenem dejanju zaloti z orožjem ali s predmeti, ki izvirajo iz kaznivega dejanja ali vsaj kažejo na njegovo udeležbo pri tem dejanju.

Kdor se zaloti pri dejanju, tega sme vsakdo prijeti. Prijetega mora takoj izročiti preiskovalnemu sodniku, sreskemu sodišču ali prvemu policijskemu oblastvu, ki ga najde; če pa tega ne more storiti, mora to takoj naznaniti enemu izmed omenjenih oblastev.«

Ker mora poizvedbe medtem nadaljevati, si pridrži »popis spisov« in potrebne prepise, upoštevajoč predpis § 25 uredbe o posl. r. za kaz. sodišča. Okrožno sodišče odloči tu uradoma kakor ob pritožbi v dveh dneh od dne, ko je prejelo naredbo (pritožbo). Zoper to rešitev okrožnega sodišča ni pritožbe. Prav ti predpisi veljajo, če gre za preiskovalni zapor (§ 119 k. p.). — Pa že § 134 k. p. določa, da pritožba državnega tožilca zoper rešitev sodišča, s katero se ukinja preiskovalni zapor (z jamstvom ali brez jamstva), ustavi njeno izvršitev samo, če je vložil pritožbo takoj ob priobčiti rešitve. Potem bi bilo sklepati, da zoper gornjo odločbo okrožnega sodišča le osumljenca (obdolžencu) ni dovoljena nadaljnja pritožba (§§ 131 z. st., 134, 205 k. p.). Vsi ti precej komplicirani predpisi v varstvo priprtih v praksi niso lahko izvedljivi in bi pri dobesedni izpolnitvi le zavlačevali postopanje v škodo priprtega osumljenca. Že od četrtega dne naprej po odrejenem priporu bi romali poizvedovalni spisi, katere je v primerih pripora itak predložiti v osmih dneh od dneva pripora naprej državnemu tožilcu v predlaganje, od sreskega sodišča k okrožnemu sodišču, od tega državnemu tožilcu, potem pa zopet nazaj. Prešlo bi najbrže že več kot osem dni, poizvedbe pa sploh ne bi napredovale. Priporoča se, da za primer pritožbe priprtega, ali pa če je predložiti naredbo o priporu (seveda s spisi) okrožnemu sodišču v poslovanje po §§ 117, 119 z. odst. k. p., vpošlje sreski sodnik spise kar naravnost državnemu tožilcu, a to po § 117 odst. 2. k. p. zaeno z vposlano naredbo o priporu naznani okrožnemu sodišču. Državni tožilec bo vsekako nemudoma rešil stvar tako, da bo odločitev okrožnega sodišča o priporu odveč in nepotrebna, ker bo pripti osumljenec ali izpuščen ali pa bo glede njega predlagan (in bržkone tudi ukrenjen) preiskovalni zapor. V slednjem primeru pa bo itak na novo postopati po § 119 k. p. Sreski sodnik naj bi tudi dobro premislil, kako da poduči priprtega osumljenca, da sme zahtevati privedbo pred preiskovalnega sodnika v 48 urah. Tudi v teh primerih (če pripti hoče biti priveden pred preiskovalnega sodnika) je najbolje, da se spisi vpošljejo takoj državnemu tožilcu s prošnjo, da slednji, ali pa preiskovalni sodnik, o svojem ukrepu brzojavno obvesti sresko sodišče. — Obširne predpise glede ravnanja s priporniki vsebuje poglavje III. uredbe o posl. redu za kazenska sodišča.

Postopanje pred sreskim sodiščem kot sodiščem prve stopnje po § 9 toč. 2 k. p.

Za postopanje pred sreskim sodiščem kot sodiščem prve stopnje glede kaznivih dejanj, za katera so sreska sodišča

stvarno pristojna, veljajo nele predpisi drugega oddelka XXI. poglavja (§§ 374 nasl. k. p.), temveč po § 374 k. p. še vse določbe zakona, ki se tičejo postopka pred okrožnim sodiščem, kolikor v tem poglavju ti predpisi niso spremenjeni.

Kazensko postopanje v primerih § 9 toč. 2. k. p. se pokrene pred sreskim sodiščem na stavljeni zahtevek na pregon, ki ga pri oficialnih kaznivih dejanjih stavlja ne le državni tožilec pri nadrejenem okrožnem sodišču, ampak tudi morebitni vršilec dolžnosti državnega tožilca pri sreskem sodišču⁵⁴ in, kjer slednjega ni, tudi javno oblastvo ali javni organ (policija ali orožniki). Oškodovančev naznanilo se šteje takrat, ko gre za oficialne prestopke in ni na kraju državnega tožilca ali vršilca dolžnosti državnega tožilca, kot istovredni zahtevek na pregon. Pri tej vrsti kaznivih dejanj je treba opozoriti predvsem na tista, kjer je potreben za pregon oškodovančev (upravičenčev) predlog in ne sme sreski sodnik brez tega predloga postopanja niti ne začeti. To pravilo pa ne znači, da bi sreski sodnik sploh ne smel vzeti v delo takega naznanila z zahtevkom na pregon. Rešiti je stvar, če tudi morda po poizvedbah, priláodenih nižje navedeni rešitvi, z obrazloženo zavrnitvijo zahtevka⁵⁵ na pregon, o čemer se mora obvestiti oškodovanec. Ta sme na to (če ni že isti cilj dosegel s pritožbo v roku 8 dni) v roku 3 mesecev § 85 k. z. staviti (vsekakor uspešni) predlog, da naj se započne ali nadaljuje ustavljeno postopanje, pri čemer ni potreben ponovni zahtevek tožilcev na pregon (§§ 359 toč. 1. in 374, 411 k. p.). Glede še nesojenih kaznivih dejanj, ki se po 1. januarju 1930 preganjajo šele na predlog, a so bila izvršena pred tem rokom, je uvaževati, da se mora razprava in vse njej sledeče postopanje izvršiti po novem postopniku in da je presojati kaznivost takih dejanj iz vidika § 2 k. z.,⁵⁶ čeprav je dotlej okrajni sodnik že odredil ustno razpravo. Pri tem utegne priti ob manjkanju potrebnega predloga do rešitve ali do sodbe⁵⁷, da se zavrne zahtevek na pregon. Tako sodbo, pa tudi oprostilno ali obsodilno meritorno sodbo, kjer so bili

⁵⁴ Zakon o državnem tožilstvu 28. marca 1929. Sl. N. 28/3. 1929 št. 73/XXIX, Ur. l. št. 138: §§ 1 in 5. Kot vršilca d. dr. t. je določiti enega izmed sodnih pripravnikov, če teh ni, pa izmed sodnega administrativnega osebja. — Prim. tudi uredbo o posl. r. za drž. tožilstvo: §§ 71—77.

⁵⁵ § 379 k. p.

⁵⁶ § 2 k. z.: »Če se kazenski zakon po storjenem kaznivem dejanju izpremeni, se uporablja milejši zakon.«

⁵⁷ Rešitev: § 379 odst. 1., sodba: §§ 276, 374 k. p.

prezrti materialnopravni predpisi o potrebnem predlogu, je mogoče pobijati s prizivom, a se v prid obdolžencu na to kršitev materialnopravne narave prizivno sodišče tudi ura⁵⁸ doma ozira. Velja pa glede take sodbe o zavrnitvi zahtevka na pregon. Že vršilec dolžnosti državnega tožilca je upravi predlogom brez obnove pokrenitev kazenskega postopanja, če rok po § 85 k. z. še ni pretekel⁵⁹. Pripomniti je še treba, da se more stavljeni predlog do početka ustne razprave prekli⁶⁰ cati (§§ 276 k. p. in 89 k. z.).

Do ustavitve postopanja pred početkom ustne razprave (§ 379 k. p.) pride tudi, ako je javni tožilec umaknil zahtevek na pregon. Že vršilec dolžnosti državnega tožilca je opravi⁶¹ čen, da zavrne naznanilo, došlo mu o kaznivem delu, na svojo roko (pozneje sme umakniti zahtevek na pregon z odobritvijo državnega tožilca, kar je pa notranja stvar med obema). O ustavitvi obvesti sresko sodišče oškodovanca le, če je on napravil naznanilo, sicer pa je to stvar (§ 96 k. p.) javnega tožilca. V roku osmih dni more oškodovanec, ki se je glede svojih zasebnopravnih zahtevkov pridružil kazens⁶² skemu postopanju sam zahtevati, da naj se nadaljuje kazensko postopanje. Zoper rešitev, s katero ta zahtevek sreski sodnik zavrne, se sme pritožiti zasebni udeleženec na okrožno sodišče v roku osmih dni.

Druga kategorija kaznivih dejanj, spadajočih pod sreskega sodnika, je tista, kjer sme zgolj zasebni tožilec staviti zahtevek na pregon. Če je nastopil s takim zahtevkom neupravičeni zas. tožilec, se zavrne zahtevek z rešitvijo (§ 379 k. p.); po pričetku ustne razprave (ki se prične z objavo glavne vsebine zahtevka — § 387 odst. IV. k. p.) s sodbo. O pravnih lekih zoper take odločbe smo že zgoraj govorili. Odstop zasebnega tožilca od pregona pred početkom razprave ima za posledico rešitev po § 379 k. p., odstop po pričetku razprave do nje konca pa sodbo. Če ne pride zasebni tožilec na razpravo ali ne poda na tej končnega predloga, se šteje prav tako, da je odstopil od pregona (§§ 51 odst. III. in 236 odst. III. k. p.). Posledice zamude ustne razprave pa za zasebnega tožilca niso tako krute, kakor po dosedanjem kazenskem postopnem redu. Utegne se mu dovoliti na predlog, podan v 3 dneh po pre-

⁵⁸ §§ 398 toč. 2. in 337 toč. 1. lit. c k. p. in § 399 odst. III. k. p.

⁵⁹ §§ 359 toč. 1., 374, 411 k. p.

⁶⁰ Uredba o posl. r. za drž. tožilstvo §§ 73, 74.

⁶¹ Tu ne velja rok 3 dni po § 219 z. odst. k. p. Glej še §§ 53 odst. I., 92 odst. IV., 6 odst. VII. k. p.

⁶² §§ 276 in 374 k. p.

stanku zapreke, obnova postopanja, ako dokaže, da so ga nepremagljive zapreke zadržale priti na razpravo. Le zoper za vrnitev takega predloga je dopustna pritožba v osmih dneh⁶³. Opozoriti je treba pri tej priliki razen na določbe materialnopravnega značaja v X. poglavju kazenskega zakonika zlasti še na to⁶⁴, da morejo po smrti zasebnega tožilca, ki je bil upravičeno stavil zahtevek na pregon radi kaznivega dejanja, nadaljevati postopanje njegov zakonski drug, njegovi otroci ali roditelji. To se zgodi pismeno ali z ustno izjavo, podano v treh mesecih po smrti zasebnega tožilca. Če se to ne zgodi, se postopanje ustavi. O smrti zasebnega tožilca in o opisani podani izjavi pravkar omenjenih oseb se mora obvestiti obdolženec.

Sresko sodišče mora paziti na svojo stvarno pristojnost, kakor je omejena v določbi § 9 toč. 2 k. p. od vložitve zahtevka na pregon, odnosno od prejema naznanila (§ 375 toč. 1. k. p.) naprej pa do končane razprave. Od 1. januarja 1930 naprej mora sresko sodišče imeti pred očmi določbo § 2 k. z. glede kaznivih dejanj, storjenih pred tem rokom, za katera bi utegnilo (po kvalifikaciji novega kazenskega zakonika) postati pristojno okrožno sodišče (sodnik poedinec pri okrož. sodišču). Iz tega vidika so postala morda z ozirom na novi kazenski zakonik nekatera doslej kazniva dejanja celo ne-kazniva.

Sreska sodišča bodo uporabljala deloma tudi še naprej do izgotovitve in razglasitve bodočega zakona o policijskih prestopkih (prekrških, »istupih«) stare kazenske predpise — namreč stari kazenski zakon in nekatere druge, sicer razveljavljene kazenske zakone, ki so pri nas ostali po prevratu do 1. januarja 1930 v veljavi — to pa le toliko, kolikor v teh kaz. zakonih naštetih kaznivih dejanj milejše narave ne vsebujejo po 1. januarju 1930 veljavni kazenski zakonik in drugi kazenski veljavni zakoni. To določa po 1. januarju 1930 razglašeni zakon o začasnem podaljšanju veljave zakonitih predpisov o kaznovanju prekrškov (»istupov«)^{64a}. Kolikor ta zakon sam v materialnopravnem oziru (glej zlasti §§ 3 — kazni —, § 4 — zastaranje —, § 5 rehabilitacija —, ter glede postopka — (§ 2 — stek —, § 6 — predlog na kaznovanje —) ne vsebuje izprememb, je uporabiti v obeh ozirih dosedanje predpise. Dopustno je torej zlasti segati še nadalje glede

⁶³ §§ 361 odst. II., 411 k. p.

⁶⁴ §§ 87 k. z. in 51. odst. IV. k. p.

^{64a} Zak. 31. decembra 1929. Služb. Nov. 31/12. 1929 št. 307/CXXXI (zakon o privremenom produženju važnosti zakonskih propisa o kažnjanju istupa).

na novo določeno kazen o takih kaznivih dejanjih po skrajšanem mandatnem postopku po smislu § 460 st. k. p. Po vsem pa posli sreskih sodišč v tej smeri ne bodo preveč narasli, da si je ob steku takih prekrškov s prestopki ali zločinstvi vsikdar o prekršku odvojeno poslovati. Določba § 3 gor. zakona namerava očitno le odpraviti vse morebitne dosedanje strožje kazni glede teh prekrškov. Pravilno bo torej naziranje, da je tudi pri razsoji glede prekrškov uporabljati morebitne še milejše —, že s kazenskimi zakoni do 1. januarja 1930 in glede prekrškov še dalje veljavnimi — določene kazni za take prekrške.

Ni pričakovati posebnih težav pri raziskovanju stvarne pristojnosti. Le v enem primeru — če gre za pristojnost vojaškega sodišča (§ 277 k. p.) — je po pričetku razprave izreči s sodbo, da se zavrača zahtevek na pregon radi nepristojnosti. V vseh drugih primerih, kjer preganja kaznivo dejanje državni tožilec, prekine sresko sodišče po potrebi razpravo in napoti stvar na državnega tožilca, če smatra da je podana stvarna pristojnost okrožnega sodišča ali sodnika poedinca pri okrožnem sodišču. Če pa na predlog državnega tožilca okrožno ali kakšno drugo sodišče vrne stvar sreskemu sodniku, jo ta ne more več vrniti radi stvarne nepristojnosti. Če gre za kaznivo dejanje, ki se preganja le na zasebno obtožbo, pa obvesti sresko sodišče v svrhu nadaljnega predloga zgolj zasebnega tožilca, če smatra, da je za presojo pristojno eno izmed gornjih sodišč. S tem je stvar za sresko sodišče končana, če ni morda vsled pritožbe pozneje ukrejneno kaj drugega (§ 378 odst. II. k. p.). Za neko vrsto stvarne nepristojnosti gre tudi tedaj, če se izkaže, da je obdolženec star šele 14 do 17 let (§ 9 toč. 1. k. p.) ter je glede njega treba opraviti postopanje po predpisih XXIV. poglavja k. p. in morda tudi pri drugem sreskem sodišču ali posebnem oddelku tega sreskega sodišča, kjer je kazensko postopanje bilo pokrenjeno (§ 435 k. p.). Če so na kaznivem dejanju slovom naznanila došlega sreskemu sodišču sodelovale poleg enega ali več mlajših maloletnikov še druge nad 17 let stare osebe, utegne nastati potreba, da se izloči postopek zoper mlajše maloletnike, kar ukrene dotični sodnik sreskega sodišča, ki mu je stvar poverjena in jo dobi nato v roke oni sodnik, ki so mu izročene v postopanje ter presojo stvari, v misel vzete v § 9 toč. 1. k. p. Če pa izločitev ne more biti brez škode za potek in izvršitev postopanja, odloči o tem končno starešina na predlog sodnika za mlajše maloletnike, ki ima pomisleke zoper morda že odrejeno izločitev; če je sam starešina tudi sodnik za mlajše maloletnike, je navzlic temu on sam upravičen k tej odločitvi. Če torej ne

pride do izločitve, ker ta brez škode za potek postopanja ni mogoča, se cel postopek razvije pred »rednim« sreskim sodiščem, namreč onim, ki je stvarno pristojno po § 9 toč. 2 k. p. Prav to velja tudi tedaj, ako tak mlajši maloletnik doseže 17. leto svoje starosti pred dokončanim postopanjem. Tedaj se morda ločeni stvari spet združita. A v vsakem primeru mora sresko sodišče kot »redno« sodišče uporabljati glede mlajšega maloletnika ona sredstva (izvzemši vzgajanje), ki so določena za take maloletnike. To velja pa zgolj glede kaznivega dejanja, ki ga je dotičnik zagrešil kot mlajši maloletnik (§ 438 k. p.).

Sodbo sreskega sodišča, ki se je smatralo po nepravem kot stvarno pristojno, je možno pobijati s prizivom⁶⁵. Okrožno kot prizivno sodišče razveljavi tako sodbo (tudi uradoma) na predlog drž. tožilca in ukrene ter ob pristanku obeh strank tudi završi postopanje ali pa odstopi stvar stvarno pristojnemu drugemu sodišču⁶⁶. Če je pa taka sodba sreskega sodišča postala pravnomočna, je obnova kazenskega postopanja dopustna le, če je sreski sodnik sodil pravno pomotno o takem kaznivem dejanju kot prestopku, ki je prav za prav zločinstvo. V tem primeru je mogoče tudi brez obnove začetí ali nadaljevati kazensko postopanje, če ni preteklo od odločbe sreskega sodnika več kot šest mesecev, odnosno eno leto⁶⁷.

Glede krajevne pristojnosti so merodajne določbe §§ 14 do 21 k. p.⁶⁸, ki so po vsebini nekoliko bolj obširne, a se bistveno ne razlikujejo od sličnih predpisov starega kazensko postopnega reda. Tu prihaja pri steku več kaznivih dejanj, če je bilo o enem njih že sojeno, v poštev tudi še določba § 286 z. odst. k. p. O izločitvi pri subjektivni ali objektivni zvezi pa govori določba § 22 k. p. Taka izločitev je mogoča do početka ustne razprave. Ukrene jo dotlej po § 20 in 21 pristojno sodišče po predlogu ali uradoma in zoper to rešitev ni dopustna pritožba.

⁶⁵ §§ 336 toč. 7 in 393 toč. 2 k. p.

⁶⁶ §§ 331 zad. odst. 406 odst. II. in 407 k. p. Prim. tudi § 475 odst. 2. st. k. pr. r.

⁶⁷ Slednje velja, če gre za zločinstvo, na koje je stavljena kazen najmanj pet let robije ali zatočenja.

⁶⁸ Prim. tudi § 11 k. z.

V novem kazenskem postopniku ni določbe § 52 odst. III. st. k. pr. r., ki se tiče v preiskovalnem zaporu se nahajajočih obdolžencev, glede katerih se ima pregon nadaljevati pred sreskim sodiščem. Tu bo postopati po § 17 k. p., v skrajnem primeru si je treba pomagati z delegacijo onega sreskega sodišča, kjer se zaprti nahaja.

Zanimiv je še posebej predpis § 20 k. p. Ne le tedaj, če je ista oseba osumljena več kaznivih dejanj, za katera bi bila sicer pristojna različna sodišča, je pristojno le eno sodišče in sicer tisto, ki je pristojno, da sodi o najtežjem kaznivem dejanju, temveč tudi, če je s kaznivim dejanjem oškodovani sam poškodoval ali ogrozil pravno dobrino osebe, ki je storila zoper njega kaznivo dejanje. V praksi se je tako ravnalo že do veljave novih kazenskopравnih zakonov, toda taka združitev je bila prav za prav contra legem. V tem pogledu je še posebej za dejanja kazniva po zasebni tožbi (§ 51 z. ods. k. p.) predpisano, da sme ob zasebni tožbi, ki jo je vložil razžaljenec, zahtevati obdolženec z nasprotno tožbo pred koncem ustne razprave na prvi stopnji, naj sodišče sodi tožilca, ki mu je razžalitev vrnil. O obeh tožbah se izreče sodba obenem.

O sporih radi pristojnosti med sreskimi sodišči, podrejenimi istemu okrožnemu sodišču, odločuje to sodišče, če gre za sreska sodišča v področju raznih okrožnih sodišč, pa pristojno apelacijsko sodišče. Kasacijsko sodišče pa nastopi tedaj, če gre za sreska sodišča v področju raznih apelacijskih sodišč.

Delegacijo drugega sreskega sodišča sme odrediti iz razlogov § 23 k. p. apelacijsko sodišče, če gre za njemu podrejena sreska sodišča. Zoper ukrenitev take delegacije po apelacijskem sodišču se moreta pritožiti obdolženec in tožilec v treh dneh na kasacijsko sodišče. Slednje pa ima pravico delegacije za vso državo⁹⁹.

Odreditev roka za ustno razpravo, priprave za to razpravo.

Kazenski postopek v pravem pomenu besede s ciljem, da se ustvari podlaga za meritorno rešitev stvari, se prične pred sreskim sodiščem redoma z odreditvijo naroka za ustno razpravo, če slednje ni podvzel ob danih pogojih (§ 376 odst. I. in II. k. p.) takoj po došlem naznanilu in zahtevku. Sicer — če ni podanih v zahtevku in naznanilu še dovolj dokazov — se vrše predhodne poizvedbe na čim enostavnejši način. Le toliko naj se izvedejo poizvedbe, da se more osnovano odrediti ustna razprava po načelu čim uspešnejše koncentracije postopanja. Izjemo glede pravila, da se nemudoma odredi narok za ustno razpravo, utegne povzročiti po našem naziranju še veljavni zakon o občinskih

⁹⁹ Pravilno je, da se predloži kasacijskemu sodišču tudi sicer nedopustna pritožba zoper zavrnitev predloga na delegacijo in to ne le zato, ker nižja sodišča niso zakonsko upravičena (prim. § 330 k. p.), da sama zavračajo take nedopustne pritožbe, temveč tudi iz razloga § 23 odst. II. k. p.

posredovalnih uradih. Kolikor gre za prestopke o kaznivih dejanjih zoper čast po kazenskem zakoniku, ki se preganjajo in kaznujejo na zasebno obtožbo, bo treba še nadalje (z malimi izjemami⁷⁰ v svrhu poskusa sprave pred početkom kazenskega postopanja upotiti uradoma stvar pristojnemu občinskemu posredovalnemu uradu, če ni izkazano, da je bil tak poskus sprave že izvršen. Izjava zasebnega obtožitelja, podana v naprej, da ni voljan k spravi in da se vabilu pred obč. posredovalni urad ne bo odzval, po mojem naziranju ne zadošča, da se prične in nadaljuje takoj sodno kazensko postopanje.

Kar se tiče morebitnih poizvedb, velja tukaj, da naj se vrše čim najbolj enostavno po načelih točk 4–6 in 8 § 380 k. p. V teku poizvedb niso dopustne pritožbe zbog prekršitev v med poizvedovalnim postopanjem, kolikor gre tu le za pripravo za ustno razpravo. Vsekako se smejo pa stranke (prizadete osebe) pritožiti zoper zavlačevanje, ki nasprotuje načelu, izraženemu v določbi § 377 odst. 2. k. p., da mora biti postopanje hitro in kratko. O taki pritožbi odločuje apelacijsko sodišče kot nadzorstveno oblastvo (§ 12 toč. 4 k. p.).⁷¹

V postopku pred sreskimi sodišči je razločevati med začasnim priporom in priporom brez take označbe (§ 380 toč. 1. in 3. k. p.). Na drugem mestu (§ 384 odst. II. k. p.) zakon nazivlje pripor slednje vrste tudi zapor in res gre tu za preiskovalni zapor, ki se pa v tem postopku ne nazivlje tako, ker ni tu preiskave (v formalnem oziru).⁷² Do začasnega pripora obdolženca pride zato, da se privede siloma pred sodišče, dopusten je radi nevarnosti pobega in tedaj, če se obdolženec ne odzove vabilu (§ 383 odst. I. zadnji stavek k. p.). No pripor po § 380 toč. 3 k. p. je moči odrediti zgolj pri osnovanem sumu, da bo obdolženec pobegnil. Če se vrši takoj ustna razprava, treba privedenega in priprtega obdolženca zaslišati. Odpustitev iz zavora proti jamstvu⁷³ je dovoljena, o tem odločuje sreski sodnik. Zoper odreditev pripora je dopustna (§ 380 zadnji odst. k. p.) pritožba na okrožno sodišče v štiri in dvajsetih urah po razglasitvi naredbe; menimo, da je isti rok merodajen tudi za državnega tožilca pri ukinjenju pripora. Rok za pritožbo ob ukinitvi pripora proti jamstvu ali ob zavrnitvi prošnje za

⁷⁰ Zak. 27. februarja 1907 drž. zak. št. 59, ozir. 27. septembra 1911 dež. zak. za Kranjsko št. 45, str. 41, naredba j. min. za l. 1912: §§ 28, 29, 30.

⁷¹ Glej tudi § 56 uredbe o posl. r. za kaz. sodišča.

⁷² Prim. § 452 toč. 3 st. k. p. r.

⁷³ § 131 nasl. k. p.

izpust proti jamstvu ni povedan, veljal bi tu navidezno torej rok osmih dni po splošni določbi § 330 odst. I. k. p. (§ 374 k. p.). Vendar mislimo, da je tudi tukaj merodaven rok štiri in dvajsetih ur, ker gre pač v bistvu za ukinitve ali za nadaljevanje pripora. Sicer pa v določbi § 134 k. p., upoštevni tudi tukaj po § 374 k. p. — posebno glede take pritožbe državnega tožilca — o pritožbah zoper take rešitve o jamstvu ni naveden noben rok za vložitev pritožbe.⁷⁴ Primeri takih pritožb v postopanju pred sreskimi sodišči ne bodo baš pogosti.

Glede odredbe ustne razprave bodi opozorjeno na osebe, ki jih naj pozove sresko sodišče, da se te razprave udeleže. Ob dolžene se pozove s podukom po § 383 k. p. sličnim, kakor je bil predpisan do 1. januarja 1930. Ostal je tudi rok 24 ur za pripravo k razpravi.

Državni tožilec se obvesti o razpravi, če je to izrečno zahteval. Že zgoraj smo omenili, da naj se vroči tudi le deloma oprostilna sodba ali taka sodba, s katero je bil tožbeni zahtevek zavržen — če gre za delikt, ki se preganja uradoma, — državnemu tožilcu, ki ni bil navzoč pri razpravi, tudi če tega ni izrečno zahteval (§ 388 odst. III. k. p.).

Zasebni tožilec se pozove k razpravi s podukom (§ 215 odst. II. k. p.), da se bo smatralo, če ne pride on ali njegov zastopnik na razpravo, da je odstopil od tožbe. Prav tako je postopati pri vabilu zasebnega udeleženca kot tožilca («subsidiarnega» tožilca). Pripominjamo, da ima tudi zasebni udeleženec kot tožilec možnost, da zaprosi za obnovo postopanja,⁷⁵ če dokaže, da so ga nepremagljive zapreke zadržale na pravočasnem prihodu k razpravi.

Zasebni udeleženec, to je oškodovanec, ki je bil že zaslišan in je priglasil svoj zasebnopravni zahtevek do pričetka ustne razprave (§ 295 odst. III. k. p.), se le obvesti o razpravi. Tudi tukaj (§§ 215 odst. II. in 374 k. p.) je treba pristaviti, da se bo vršila razprava, če ne pride, brez njega in se tedaj prečita njegova že podana izjava o zasebnopravnih zahtevkih. Opozoriti ga je treba obenem, da se bo smatralo,

⁷⁴ Določba § 119 zadnji odst. k. p. bi kazala na to, da velja za pritožbe po § 134 k. p., ki jih rešuje apelacijsko sodišče, rok le treh, ne pa osmih dni po § 330 odst. I. k. p.

⁷⁵ Besedilo § 361 odst. II. k. p. navidezno govori zoper to naziranje, a koncem določbe § 54 zadnji odst. k. p., ki govori o posledicah izostanka od razprave, je izrečno navedena določba § 361 odst. II. k. p., kar ne more imeti drugega pomena, nego da je zasebni udeleženec kot tožilec v svojih pravicah v tem oziru enak zasebnemu tožilcu.

če ne pride na razpravo, da ni volian prevzeti zastopanja obtožbe, ako bi državni tožilec med razpravo odstopil od nje.⁷⁶

Oškodovanec, ki še ni bil zaslišan, pa ga je treba zaslišati kot pričo, se vabi v tem svojstvu k razpravi. Sicer se oškodovanec le obvesti o razpravi. V slednjem primeru, pa tudi tedaj, če je bil že zaslišan, a manjka vsaka izjava o pridružitvi h kazenskemu postopanju, ga je o njegovi pravici pravočasne pridružitve (§ 295 odst. II. k. p.) po našem nazarju v obvestilu podučiti.⁷⁷ Pridružitev kazenskemu postopku je mogoča do pričetka ustne razprave, to je do trenutka, ko se prične z objavljenjem vsebine naznanila ali obtožnega zahtevka.

Vročitev vabil in obvestil k ustni razpravi se izvrši po pravilih §§ 81 nasl. k. p.

Zastopniki strank.

Stranke in druge na izidu interesirane osebe morejo biti na ustni razpravi pred sreskim sodiščem zastopane bodisi tako, da dotičnega zastopnik popolnoma nadomešča ali pa le poleg njega njegove koristi zastopa. O zastopstvu oseb, ki same zase ne morejo varovati svojih pravnih pravic, posebno maloletnikov, ni potreba dalje govoriti (prim. tudi § 55 odst. I. k. p.).

Glede obdolženca razločuje zakon strogo med brani-
cem in pooblaščen-⁷⁸cem, ki zastopa le obdolženca, ki pri razpravi ni navzoč.

Branilca ni nikdar odrejati v postopanju pred sreskimi sodišči uradoma;⁷⁹ če ga pa najame obdolženec, se sme

⁷⁶ Če odstopi po pričetku ustne razprave javni tožilec od obtožbe, mora navzoči zasebni udeleženec takoj izjaviti, da nadaljuje postopanje. Če ni bil navzoč, a je bil vabljen z gor. pristavkom, nastopijo posledice § 54 zadnji odst. k. p., vendar more pod pogoji § 361 odst. II. k. p. tudi zasebni udeleženec doseči obnovo postopanja. Če pa je bil o odstopu javnega tožilca od obtožbe med razpravo zasebni udeleženec šele naknadno obveščen, more gori opisano izjavo podati v osmih dneh. Če pa je sploh vsako obvestilo izostalo, preostaja zasebnemu udeležencu v to svrho rok treh mesecev od trenutka ustavitve (sodbe po smislu § 276 k. p.).

⁷⁷ §§ 180 odst. I., 295 odst. II. k. p.

⁷⁸ § 384 odst. II. k. p. soglašaja bistveno z določbo § 455 odst. III. starega k. pr. r. Slednji predpis rabi v nemškem izvirnem besedilu izraz »Machthaber«, ne pa »Bevollmächtigter«, hoteč prav s tem poudarjati popolno nadomeščevanje odsotnega obdolženca. Prim. Lohsing str. 220.

⁷⁹ §§ 60 k. p. in 46 ur. o posl. r. z. k. s. Razen v nižje navedenem primeru utegne okrajno sodišče uradoma imenovati branilca v obnovnem postopanju v primerih §§ 363 zadnji odst. in 371 k. p.

slednji, dasi je v priporu, posvetovati z njim brez oblastvenega nadzora (§ 380 toč. 7. k. p.). V prizivnem postopanju se more pač priprtemu obdolžencu, ki se ne udeleži prizivne razprave, imenovati branilec ubogih (§ 402 k. p.). Branilec, ki ga najame obdolženec, mora biti oseba s kvalifikacijo po § 58 k. p., pri čemer so izključeni branilci v svojstvih po § 69 k. p. Po tej določbi ne more nastopati kot branilec oškodovanec, oškodovančev in tožilčev soprog in sorodnik izmed onih, imenovanih v § 28 št. 2 k. p., dalje če je vabljen na razpravo kot priča. Menda po tem takim ni izključeno, da nastopa kot branilec soobdolženec, pač pa, če je na razpravo vabljen postavljeni branilec ne le kot priča, ampak tudi kot izvedenec.⁸⁰ Za obdolženca smejo najeti branilca tudi v § 57 odst. II. k. p. imenovane osebe. Zakon o sodnem kazenskem postopku nima določbe, po kateri bi smeli v postopanju pred sreskimi sodišči nadomestovati najete in kot take izkazane branilce odvetniški pripravniki brez kvalifikacije po § 58 k. p.⁸¹ Določba § 26 zakona o advokatih, ki je sicer kasnejši, a je več mesecev prej kakor kazenski postopnik stopil v veljavo, kot lex generalis tu ne velja. Branilec pred sreskim sodiščem mora biti legitimiran s posebnim pooblastilom, ki ga nadomešča pač ustna izjava obdolženčeva pred sodiščem.

Ako sodišče ne zahteva osebne prisotnosti obdolženca pri razpravi in slednji tudi sam noče priti k razpravi, ga sme na razpravi zastopati »p o o b l a š č e n e c«, ki se mora izkazati v to svrho s posebnim pooblastilom.⁸² Tak pooblaščenec more biti pred vsem tudi branilec, toda osebam, ki niso upravičeni branilci, a se bavijo s takim zastopanjem poklicno, se ne pripušča pristop k sodišču kot pooblaščenec v gornjem smislu. Sicer sme biti zastopan obdolženec ob gornjih pogojih po vsaki polnoletni, samopravni osebi moškega ali tudi ženskega spola. Zakonski mož zastopa ženo tudi brez takega pooblastila, obratno pa se mora žena izkazati z moževim pooblastilom. Ne more pa ob sebi umevno kot pooblaščenec nastopati tisti, ki ima eno izmed svojstev, omenjenih v § 69 k. p. Pomembna je določba o tem pooblaščenec tembolj, ker ima kot zastopnik odsotnega obdolženca po določbi § 387 predz. odst. k. p. povsem vlogo branilca, a seveda le, dokler traja ustna razprava. Čeprav v to po besedi lu pooblastila ne bi bil izrečno opravičen, sme vsekako najmanj ustno po razglasitvi sodbe podati obvezne izjave

⁸⁰ Prim. § 40 st. k. p. r.

⁸¹ Prim. § 447 odst. III. st. k. p. r. (zak. 17. aprila 1902 drž. zak. št. 79).

⁸² §§ 1008 nasl. o. d. z.

glede pravnih lekov za obdolženca in seveda tak pravni lek tudi posebej prijaviti.

Glede zasebnega tožilca je treba opomniti, da ga sme zastopati izjemoma — če zahteva to državna korist — tudi državni tožilec (§§ 51 odst. 3. in 386 odst. II. k. p.). Pravilno bo tudi tukaj zahtevati pooblastilo zasebnega tožilca, v katerem mora biti začrtan ves okvir zastopanja (pri ustni razpravi, tekom postopanja o morebitnih pravnih lekkih). Tu velja, da gredo državnemu tožilcu v poteku kazenskega postopanja, pokrenjenega ali nadaljevanega po zas. udeležencu kot tožilcu — pravice označene v § 56 k. p.

Zasebni tožilec in zasebni udeleženec smeta prav tako voditi svojo stvar po pooblaščenem zastopniku, glede katerega po § 55 k. p. sicer izhaja, da mora biti pravni zastopnik, kolikor gre za postopanje pred okrožnimi in višjimi sodišči. Vendar tu⁸³ ni potrebna kvalifikacija zastopnika kot branilca in bo glede nadomeščanja zastopnika-odvetnika v polni meri upošteven § 26 zak. o advokatih. Ni sicer to nikjer posebej navedeno v kazenskem postopniku, pa izvira iz gori že opisanih določb, veljavnih za obdolženca (prim. §§ 384 odst. II. in 387 k. p.), da v prvostopnem postopanju pred sreskim sodiščem gori opisana poklicna vsposobljenost zastopnikov zasebnega obtožitelja in zasebnega udeleženca ni potrebna. Seveda bo pri tem še bolj kakor pri pooblaščenju od razprave odsotnega obdolženca gledati na to, da takih poslov ne izvršujejo zakoniti pisarji.

K pojmu »tuzemstva« v zakonih o civilnem postopanju.

Dr. Rudolf Sajovic.

Glede pojmov »tuzemstvo« — »inozemstvo« in »tuzemec« — »inozemec« v naših zakonih o postopanju pred civilnimi sodišči še sedaj ni jasnosti in potrebnega soglasja. Trdi se namreč, da teh pojmov ni umevati dobesedno ali v državnopravnem pomenu besede. To prihaja največ od tega, ker stoji v zakonih često mesto izraza »tuzemstvo« — »ozemlje kraljevin in dežel, zastopanih v državnem zboru«, včasih celo samo »območje tega zakona«.

⁸³ Prim. § 50 st. k. pr. r.